

BACHELOROPPGAVE

Tolærersystem og praktisering av klasseledelse – Besvart i lys av egne observasjoner og intervjuer av to lærere

---

Utarbeidet av:

Camilla Enga Andersen

Studium:

Grunnskolelærerutdanning 1-7 2011

Innlvert:

Vår 2014

Forord

Det å skrive en bacheloroppgave har for meg vært den største utfordringen siden jeg startet på grunnskolelærerutdanningen. Mitt tredje år i utdannelsen er snart endt, og jeg er både stolt og ydmyk over å ha kommet så langt som dette. I mange omganger har jeg nok ikke trodd at jeg skulle komme i mål, av den grunn at tidligere erfaringer med å studere ikke har vært like vellykket. Jeg anser meg ikke som en student i toppsjiktet, men det har heller aldri vært målet mitt. Målet mitt har vært å tilnærme kunnskap om læreryrket som jeg håper å kunne bruke i det daglige når jeg kommer ut i jobb. Jeg har så langt nådd målet mitt, og hver dag kjenner jeg en interesse for å nå enda lenger. Grunnskolelærerutdanningen har gitt meg en vilje til å sette nye mål for fremtiden, der jeg ønsker og håper å lære enda mer.

Den største æren for at jeg har kommet så langt som dette, gir jeg min sønn på 4 år. Han var bare 1,5 år når jeg kastet meg ut i denne utdannelsen. Han har vært min motivasjon, min største styrke gjennom disse årene. Han har gitt meg det pågangsmotet jeg har behøvd for å fullføre en av de viktigste jobbene jeg noensinne vil gjøre. Han fortjener all ære for at jeg aldri har gitt opp. Uten hans tilstedeværelse hadde jeg sannsynligvis ikke sittet her å skrevet disse setningene. Tusen takk Nikolai, for at du virkelig er en så skjønn og tålmodig 4-åring som bare du kan være.

Jeg vil også takke mine medstudenter som jeg har diskutert med, debattert med, og til tider kranglet med. Uten dere hadde ikke disse 3 årene vært de samme. Også de mange lærerne jeg har hatt, men i største hovedsak Nuno og Inger-Lise, som har vært en utrolig inspirasjon i utdannelsen, men også for fremtiden.

Helt tid slutt vil jeg takke familien min for ha stilt opp som barnevakt og samtalepartnere i tider det har vært vanskelig å motivere og engasjere seg for å nå målet mitt.

Camilla

Innholdsfortegnelse

Forord	1
Kapittel 1. Innledning	3
1.1. Begrunnelse for valg av tema	3
1.2 Temaets relevans	4
Oppbygging av oppgaven	5
Kapittel 2. Situasjonsbeskrivelse	6
Kapittel 3. Problemstilling.	7
Kapittel 4. Teorigrunnlag	8
Tolærersystemet	8
Klasseledelse	10
Kapittel 5. Utvalg og metode for undersøkelsen	12
5.1. Utvalg	12
5.2. Datainnsamlingsmetode	12
Kapittel 6. Drøfting og analyse.	14
Tolærersystemet og klasseledelse i praksis.	14
Kapittel 7. Avslutning og konklusjon.	20
Litteraturliste/referanseliste	23
Vedlegg:	24
Intervjuguide.....	24

Kapittel 1. Innledning

1.1. Begrunnelse for valg av tema

Helt fra første praksis i starten av lærerutdanningen min har hjertet mitt banket for *Klasseledelse*. Jeg startet på en utdanning jeg hadde lite personlig interesse for, trodde jeg i hvert fall. Så grundig feil kunne man ta. Mitt forsøk med å begynne på lærerskolen var en utfordring jeg ga meg selv, fordi jeg ville ha en utdanning for å trygge meg selv og sønnen min i framtiden.

Jeg har bestandig sett meg selv som en praktiker, og føler også i dag at jeg gir mest av meg selv, og lærer best gjennom praktiske metoder. Det at jeg er voksen og har en vid bakgrunn fra forskjellige yrker har nok en stor betydning for at jeg nå er i stand til å konsentrere meg om utdanningen. Dette har jeg tidligere ikke følt jeg å har mestret. I løpet av min ungdomstid, brydde jeg meg svært lite om skolearbeid og tanken på utdanning, sannsynligvis på grunn av mangel på praktiske undervisningsmetoder. I ettertid har jeg blitt klar over at sosial intelligens utgjør den viktigste årsaken til hvordan jeg lærer. Dette innebærer at jeg lærer gjennom å samhandle med andre mennesker, eksempelvis gjennom samtaler eller diskusjoner. Jeg har også størst utbytte av undervisning der jeg får utnyttet min kinetiske intelligens. Da tilegner jeg meg kunnskap gjennom håndarbeid, bevegelse, samt god kontroll på det jeg holder på med. Kunnskap om læring gjennom sosial og kinetisk intelligens er noe jeg har tilegnet meg etter jeg startet på lærerutdanningen. Dette har ført til at min forståelse for hvor viktig utdanning er, har steget betraktelig.

For å begrunne hvorfor jeg har valgt å skrive om klasseledelse, vil jeg fortelle kort om min første praksisperiode. Der jeg fikk observere en lærer som er genuint interessert i å gi elevene sine det de så absolutt har krav på. Jeg opplevde en lærer som lot elevene lære på sine egne premisser, samtidig som de hadde en lærer som var en tydelig klasseleder. I denne klassen fulgte elevene daglig strenge rammer, som å vente med å sette seg til de fikk beskjed, rekke opp hånden, være høflige osv. Alle disse rammene fikk vi en forståelse av, at læreren hadde samarbeidet med elevene fra første stund for å komme fram til. Allikevel var mange av disse rammene tydelig ledet frem av læreren. Læreren hadde valgt å gjøre dette for at elevene selv skulle få kjenne på følelsen av å være medbestemmende i klassens regler.

Ved siden av mange gode og innøvde rammer og regler ga også denne læreren elevene muligheten og jobbe ut ifra deres egne premisser. Elevene hadde arbeidsoppgaver som var tilpasset hvilket nivå de var på, men også hvordan de tok til seg læringen best. Selvfølgelig foregikk det meste av skolearbeidet i klasserommet, men på tvers av fagene jobbet elevene på ulike metoder. Der en elev kunne være svært god i å lese og ha stor nytte av å lese seg frem til en forståelse, kunne to andre elever sitte sammen og lese høyt til hverandre, mens en tredjepart kunne ha mest nytte av å se på bildene til teksten, samtidig som han/hun tok notater fra teksten. Et annet eksempel jeg kan nevne var under matematikkundervisningen, der noen elever regnet iherdig alene fra matteboka si, mens to andre kunne samarbeide om oppgavene, og en tredje kunne bruke konkrete i form av klosser eller spill for å løse oppgavene på best mulig måte.

For meg var det å observere denne klassen i to uker nærmest en åpenbaring når det kommer til hvordan mine egne erfaringer angående skolearbeid har vært. Jeg kunne identifisere mye av det samme fra når jeg selv gikk på barneskolen, men ser at mange av læringsstrategiene som ble brukt på barneskolen forsvant i det jeg startet på ungdomsskolen. Grunnen til interessen for klasseledelse kommer i høy grad av at jeg ser hvor viktig dette er for å gi elevene det de har krav på av læring. Når det kommer til min interesse for tolærersystemet har jeg flere ganger sett dette i praksis de tre siste årene, i tillegg til at dette er noe som blir brukt i alle trinn på grunnskolen på hjemmeplassen min. Dette er da høyst relevant for meg siden jeg muligens kan være en fremtidig lærer ved denne skolen, men også fordi jeg har en sønn som snart skal begynne på skolen.

1.2 Temaets relevans

Relevansen for teamet i denne oppgaven, som er tolærersystemet og praktisering av klasseledelse, er en viktig faktor i skolen i dag. Dessverre er verken tolærersystemet eller klasseledelse et allment tema i samfunnet vårt, men begge deler praktiseres sterkt i skoler rundt om i landet vårt. Ettersom nyere forskning på tolærersystemet er omtrent fraværende vil jeg først peile relevansen inn på emnet om spesialundervisning, da dette er hovedårsaken til at tolærersystemet så dagens lys i første omgang (Monica Dalen, 1985). I senere tid viser en beskjeden forskning, at tolærersystemet ikke bare egner seg for de elevene som trenger spesialundervisning, men også for å kunne gi tilpasset opplæring til enkelt elever også (Fenes

Petersbakken, 2002). Etter at Fjordvang Ungdomsskole og Det Pædagogiske Fakultet i UC Syd Danmark i Esbjerg gikk sammen om et utviklingsprosjekt, der de skulle utvikle tolærersystemet, kom det frem at to lærere sammen gir en større frihet i lærerrollen, samtidig som det gir utfordringer på lærernes samarbeidsevner. Friheten begrunnes med at to lærere har tid til overblikk og nærhet til elevene, da man ikke trenger å ha øyne og ører i alle hjørner av klasserommet. Dette igjen gjorde elevene mer engasjert, samtidig som de kjente en større trygghet. Større trygghet fører igjen til mindre konflikter. Man kunne også se at det ga en stor fordel for lærerne å kunne utnytte hverandres kompetanse (efterskolen.com, 14.05.14)

Terje Ogden (2012) sier også at forskning har vært begrenset i forhold til klasseledelse, samtidig som det har fått god oppmerksomhet fra lærere, men også andre som har interesse for skole. For emnet klasseledelse har forskning vist seg å bidratt med bedre kunnskap om elevers atferd, tilpasning, prestasjon og holdninger i både positiv og negativ retning. Det er viktig å se fordelene med å utføre god klasseledelse, da forskning viser at selv i skoleklasser der man erfarer at elevene går dårlig sammen, og læringsforutsetningene er svake, har man mulighet å etablere et godt læringsmiljø. God klasseledelse fremtrer gjennom hvem læreren er, hva han/hun har av erfaringer og kompetanse, og hva de foretar seg og tenker i møtet med en enkelt klasse. En annen viktig årsak til at relevansen av klasseledelse er svært viktig, er at flere land viser til analyser der utdanningstilbudet til lærerstudenter ikke prioriterer klasseledelse høyt nok, og undervisningen i utdanningen ikke viser emnet stort nok fokus (Ogden, 2012).

Oppbygging av oppgaven

Kapittel 1 inneholder innledningen, med underpunkter som; begrunnelse for valg av tema, temaets relevans og oppgavens oppbygging.

Kapittel 2 tar for seg et sammendrag av observasjon og intervju med øvingslærere fra bachelorpraksis.

Kapittel 3 viser en forklaring på problemstillingen.

Kapittel 4 inneholder det teoretiske grunnlaget om tolærersystemet og klasseledelse som er relevant for oppgaven.

Kapittel 5 forteller om utvalget for observasjon og intervju. Her vil man også kunne lese om metoden jeg har valgt, og teori som er relevant for disse metodene.

Kapittel 6 tar for seg drøfting og analyse av oppgavens samlede informasjon satt sammen med teoretiske grunnlaget jeg bruker i oppgaven.

Kapittel 7 inneholder avslutningen av oppgaven og konklusjon som viser mine personlige meninger, og det jeg sitter igjen med som lærdom etter å ha jobbet med denne oppgaven.

Kapittel 2. Situasjonsbeskrivelse

Sammendrag av observasjon og intervju med øvingslærere fra bachelorpraksis.

Når bestemmelsene rundt hvor jeg skulle være i bachelorpraksis begynte å nærme seg, konkluderte jeg med at jeg ville være så nøytral som mulig. På grunn av dette valgte jeg å observere en klasse jeg ikke hadde noe kjennskap til fra tidligere. Jeg hadde ikke vært i praksis eller hatt noen form for vikartimer i denne klassen, og kjente heller ikke kontaktlærerne

. Jeg valgte å ta kontakt med teamleder på mellomtrinnet på denne skolen, for å finne ut av muligheten for å få observere i to uker. Teamlederen var også en av kontaktlærerne i den utvalgte klassen. Før jeg startet praksisen valgte jeg å fortelle minst mulig om hva jeg skulle observere, det eneste jeg poengterte var at jeg skulle skrive en oppgave som omhandlet klasseledelse i et tolærersystem. For at elevene ikke skulle bli påvirket i større grad, valgte jeg å ikke integrere meg noe i miljøet deres, heller ikke delta aktivt i timene. Jeg satt kun og observerte og tok notater. Dette i seg selv var til tider en vanskelig oppgave, da man som både tredjeårsstudent og tilkallingsvikar er vant med å stille opp og hjelpe til i de fleste situasjoner i klasserommet. Første timen presenterte jeg meg for elevene, og sa kort og greit at jeg skulle observere dem og lærerne deres gjennom to uker, på grunn av en viktig oppgave jeg skulle skrive i utdannelsen min.

Denne klassen hadde 15 elever jevnt fordelt med jenter og gutter. Klassen har to kontaktlærere, og en fast assistent. I de timene der begge kontaktlærerne var til stede under hele økten, deltok ikke assistenten. Klassen hadde også noen andre faglærere som var innom gjennom disse ukene, jeg valgte å ikke observere disse timene.

Etter gjennomført observasjonspraksis brukte jeg noen dager på å forme intervjuguiden til det forestående intervjuet jeg skulle ha med begge kontaktlærerne. Jeg valgte å intervjuere lærerne

hver for seg. Hvert intervju hadde en varighet på rundt seksti minutter, noe som stemte fint med det jeg hadde planlagt på forhånd. Jeg valgte å intervju de individuelt for å ha en større mulighet til å se hvilken forskjellig, eller lik oppfatning de hadde av mine spørsmål. På denne måten vil jeg også lettere se på deres forskjellige oppfatning av hverandre, og deres begrunnelse for utførelse av klasseledelse, i tråd med observasjonen jeg gjorde tidligere.

Miljøet mellom elevene var fint å observere, og det var få hendelser eller uenigheter som forstyrret læringsmiljøet. Jeg opplevde derimot en hendelse der alle elevene ble distraheret fra undervisningen. Elevene fikk delt ut gradskiver de skulle lære å bruke i arbeidet med matematikken. I dette tilfellet var det en elev som var lite fokusert under den individuelle arbeidstiden med oppgaver. Han begynte å leke seg med gradskiven og en linjal, der han fant en måte å lage seg et «sverd» som han fektet rundt seg med. Det var svært underholdene å se på dette, fordi det tok ikke mange sekundene før en annen elev kopierte denne atferden. Før det hadde gått tre minutter hadde alle elevene i klassen gjort det samme. Som observatør var det veldig spennende å kunne sitte i ro og observere dette uten å gripe inn. Det som var mest interessant var nok at ingen av lærerne fikk dette med seg, eventuelt valgte å ignorere det. Læreren tok ikke tak i det før absolutt alle elevene i klassen så ut til å delta i en fektetime. Denne typen hendelse fikk jeg kun observert denne ene gangen. Jeg opplevde selvfølgelig timer der elevene var ukonsentrerte, eller støynivået var mer utfordrende. Generelt synes jeg denne klassen, og dens lærere er svært bevisst på å oppnå arbeidsro, og finne flyt i skolearbeidet.

Kapittel 3. Problemstilling.

Jeg vil med denne problemstillingen gå inn på viktige elementer jeg har lagt merke til under observasjonen av disse to lærerne. Jeg vil så drøfte hva jeg har sett, opp mot det jeg har fått svar på under intervjuene. Jeg vil også drøfte det jeg har erfart opp mot relevant teori i denne oppgaven.

Tolærersystem og praktisering av klasseledelse.

- *Besvart i lys av egne observasjoner og intervjuer av to lærere.*

Kapittel 4. Teorigrunnlag

Tolærersystemet

Jeg vil her belyse noe rundt teamet tolærersystemet, og hvordan dette praktiseres. Da det dessverre ikke finnes mye litteratur om emnet har jeg valgt å hente en beskjedent mengde teori fra en relevant bok jeg fant tilgjengelig. Monica Dalen skrev på begynnelsen av 80-tallet boken «*Søkelys på tolærersystemet*». Jeg har også valgt å bruke noe teori om tolærersystemet hentet fra en replikasjon av Monica Dalens prosjekt, som heter: «*Tolærersystemet. 20 år senere*». Denne replikasjonen ble skrevet som en hovedoppgave i spesialpedagogikk av Unni Fenes Petersbakken. Ellers har jeg hente informasjon fra nettbaserte tidsskrifter der tolærersystemet har vært aktuelt.

Tolærersystemet er av Unni Fenes Petersbakken (2002), definert som «*en undervisningsmodell der man benytter to lærere til å undervise samtidig i en klasse*».

Tolærersystemet ble introdusert samtidig som spesialpedagogikken begynte å få større plass i undervisningen. Det å ha nytte av en ekstra lærer i klasserommet, eller som direktekontakt til elever med behov for det, har vist seg å være en god ressurs både for lærere og elever.

Modellen med bruk av tolærersystemet har gjort det lettere å kunne gi tilpasset opplæring i en klasse, også for andre elever enn kun de elevene som trenger spesialundervisning (Dalen, 1985).

Hvis man underviser en stor klasse, slik det ofte er i grunnskolen, kan tolærersystemet gi mulighet til å tilpasse læringen til den enkelte elev bedre, samtidig som man gjør en arbeidshverdag som kan være både arbeidskrevende og utfordrende for lærere, enklere. Ved å benytte tolærersystemet har man større sjanse for å ivareta den faglige utviklingen til elevene bedre. Når lærerne har anledning til å kartlegge elevenes mestringsmuligheter, samtidig som man lærer eleven bedre å kjenne, kan læreren organisere en bedre differensiert undervisning (Unni Fenes Petersbakken, 2002).

Bruken av tolærersystemet gir lærerne anledning til å forlate den tradisjonelle klasseromsundervisningen, fremfor en undervisning som kan gi større fleksibilitet.

Ved tradisjonell undervisning kan lærebøkene bli særdeles styrende for hvilket fagstoff elevene skal presenteres for. Med tolærersystemet tillater man undervisning som utnytter to læreres erfaringer, innsikt og samarbeid, noe som kan gi bedre grunnlag for hvordan fagstoffet formidles. To lærere som planlegger, og samarbeider om gjennomføring av undervisning, vil ha uante muligheter gjennom felles refleksjon. De vil også kunne inspirere hverandre til å benytte ulike arbeidsformer tilpasset behovet til elevgruppen de jobber med. Gjennom tolærersystemet får lærerne muligheten til å utfylle hverandre gjennom ulike sterke sider og læringsstiler. De vil kunne lage oppgaver sammen på kryss av deres ulike kompetanseområder og interesser. Ofte kan det være vanskelig å nå de lovpålagte målene fra Kunnskapsdepartementet, som man skal strekke seg etter i undervisningen. Med tolærersystemet vil det gi lærerne en større pedagogisk trygghet, når man har muligheten å dele ansvaret (Unni Fenes Petersbakken, 2002).

I følge den danske artikkelen *Da radiatorlæreren forlod sin radiator (2011)*, skal tolærersystemet være en ressurs som gir mer hjelp til elever som trenger spesialundervisning. Det skal også være en ressurs for medlærere i form av avlastning, når elever kan virke forstyrrende eller skape uro i klasserommet. Tolærersystemet kan på en måte beskrives å være et system som får alenelærersystemet til å fungere bedre. I samme artikkel som er skrevet av tre lærere ved Fjordvang Ungdomsskole i Danmark, der de har brukt tolærersystemet i mange år, har de sett mange fordeler med systemet. De opplever allikevel at systemet kan gi den ene læreren status som «radiatorlærer». Denne læreren står alltid bak i klasserommet og overvåker elevene, samtidig som han/hun varmer baken sin, der den andre læreren står og øser ut av seg sin kunnskap.

I 2009 inngikk Fjordvang Ungdomsskole, og det Pædagogiske Fakultetet i UC Syd Danmark, Esbjerg, en samarbeidsavtale om et utviklingsprosjekt, som skulle danne og undersøke tolærersystemet i en bestemt ungdomsskoleklasse for skoleåret 2009/2010. Målet for prosjektet var å øke arbeidsgleden både for elever og lærere, gjennom å gjøre seg mer bevisst og klokere slik at man kunne utnytte to læreres individuelle kompetanse i et og samme klasserom. Målet var også å skape elever som var engasjert, og ønsket å lære, i et klasserom der det var to lærere, og mye mindre tavleundervisning. De ønsket å overlate noe av kontrollen av undervisningen til elevene, slik at de selv kunne finne læring. Læreren skulle være en faglig veileder av undervisningen. Gjennom denne typen undervisning vil man skape

mer dialog mellom elever og lærere, fremfor monolog kun framsatt av læreren (efterskoleforeningen.dk, 2011).

Resultatet av dette utviklingsprosjektet viste at lærerrollen får en større frihet i et klasserom med to lærere, men samtidig gir det flere utfordringer i forhold til samarbeid. Friheten lærerne opplever beskrives som en mulighet til å ha et bedre overblikk i klasserommet og gi elevene mer nærhet. Man trenger ikke til enhver tid å ha øyne og ører i alle kroker og hjørner av klasserommet. Dette har igjen gjort elevene mer engasjert i skolearbeidet, det blir mindre konflikter, og både lærere og elever føler en større trygghet. Undervisningen viser seg å bli mer interessant både for lærere og elever. Til slutt ser man at den faglige kompetansen kommer begge lærerne bedre til nytte, især hvis man gir slipp på enelærerrollen (efterskoleforeningen.dk, 2011).

Klasseledelse

For at en skoleklasse skal fungere er det flere faktorer som bør være tilstede. De faktorene som sier seg selv er elever, og en eller flere lærere, men det som kanskje ikke er så selvfølgelig, er klasseledelse. Denne faktoren kan, og bør, på ingen måte være fraværende hvis man skal kunne gi elever det de har krav på i sin skolegang. Klasseledelse kan utføres gjennom flere metoder, men vil alltid variere fra en klasse til en annen. Forutsetninger som elevtall, elever med tilpasset opplæring, flertall av et kjønn, alder, tidligere erfaringer, og lærertetthet, er være med på å bestemme hvilken form for klasseledelse som bør benyttes (Ogden, 2012).

Det finnes flere definisjoner av klasseledelse, selv har jeg valgt å bruke denne;

«Klasseledelse er lærerens kompetanse i å holde orden og skape produktiv arbeidsro gjennom å fremme og skjerme undervisningen og læringsaktiviteter i samarbeid med elevene»

(Ogden, 2012).

Denne definisjonen forklarer hva som er gjeldene, for å kunne skape et godt læringsmiljø i et klasserom. Med å bruke ordet samarbeid i definisjonen, kan man forstå at det å skape et godt læringsmiljø, fremmes lettere gjennom å dele ansvaret sammen med elevene, enn kun å ta alt ansvar alene. Hovedsakelig vil det være læreren som skal arbeide for å være en god klasseleder, men et godt læringsmiljø vil sannsynligvis skapes gjennom å samarbeide med

elevene. Gjennom god kommunikasjon og samarbeid kan man komme frem til løsninger som kan skape et godt læringsmiljø for alle og enhver (Ogden, 2012).

Målsetninger for klasseledelse går ofte igjen i de fleste beskrivelser, men som Terje Ogden påpeker;

- Vi bruker klasseledelse for å frigjøre mer tid til læringsaktiviteter, med å opprettholde og skape en god arbeidsro.
- Elevenes engasjement og oppmerksomhet fremmes bedre når de er med i et miljø med god klasseledelse.
- Det er viktig å huske at elevenes prososiale adferd og deres sosiale kompetanse også blir styrket.
- En målsetningen med klasseledelse er å skape trivsel og samhold.
- God klasseledelse hjelper til å stimulere elevenes motivasjon, skolefaglige innsats og prestasjon.

For at målsetningene skal kunne nås, er det altså viktig at man som lærer i en klasse samarbeider med elevene, for å lage rutiner og regler som skal fremme et godt klassemiljø. Rutiner og regler er også med på å vise forventninger til elevenes arbeid og atferd, samtidig som de viser hva elevene kan eller ikke kan gjøre i klasserommet. Regler og rutiner formidler viktig informasjon til elevene, og gjør at læreren forplikter seg til å følge opp når elevene velger enten å bryte regler eller å følge dem. Regler som fungerer i klasserommet forenkler skolehverdagen både for lærere og elever, dette fordi den regelstyrte atferden forebygger uro, samtidig som den fremmer et godt læringsmiljø. For å være sikker på at reglene er lette å følge, bør de være korte, enkelt skrevet og gjerne ikke mer enn fem regler. Det vil også være en fordel hvis reglene som er laget er positivt ladet, for eksempel: «Rekk opp hånden hvis du vil si noe». Reglene bør også være konkrete, og vise til en synlig atferd. For å være sikker på at alle elevene forstår reglene kan man diskutere de underveis eller etter de er laget, der elevene også kan komme med forslag til hvilke konsekvenser det vil ha om noen av reglene brytes. Dette gjør at elevene skjønner reglene bedre, og mest sannsynlig bør de føle seg mer forpliktet til å følge dem (Terje Ogden, 2012).

Kapittel 5. Utvalg og metode for undersøkelsen

5.1. Utvalg

Utvalget for observasjonen og intervju falt på to kontaktlærere i 6.klasse. Jeg valgte disse to lærerne av den grunn at jeg ikke hadde samarbeidet med de tidligere, verken gjennom tidligere praksis eller som lærervikar. Jeg hadde heller ingen kjennskap til klassen deres. Det var viktig for meg å kunne starte observasjonen min med blanke ark, og forutsetning av å ikke være påvirket av noen erfaring, med disse lærerne fra tidligere. Andre lærere ved denne skolen har jeg jobbet og samarbeidet med flere ganger tidligere. Det var også interessant å kunne observere et samarbeid mellom to lærere med ulik erfaringstid.

5.2. Datainnsamlingsmetode

De metodene jeg valgte å bruke var deltakende observasjon og kvalitativt forskningsintervju. Observasjonen foregikk over to skoleuker, der jeg i hovedsak observerte i de timene der begge de aktuelle lærerne var til stede. Jeg valgte også å observere lærerne i noen timer der de var sammen med en assistent i undervisningen. Under observasjonen tok jeg notater, og involverte meg i undervisningen minst mulig.

Observasjon er, ifølge boka *Forskningsprosessen* skrevet av Thorleif Lund og Richard Haugen (2006), en prosess som handler om å kartlegge, avdekke og registrere hva mennesker gjør i forskjellige situasjoner, hvordan de på samhandler med hverandre, hvilket sosialt eller emosjonelt klima som kan være i en gruppe, hva en leder gjør for å utøve ledelse, hvordan en elev strever for å lære seg å lese, og så videre. Hovedformålet med observasjon er å registrere en atferd. Med dette menes det at observatøren ser hva andre gjør, istedenfor å eventuelt spørre vedkommende hva han/hun gjør. Det er flere forhold som blir tatt i betraktning når man skal observere. Det første punktet er situasjonen eller miljøet som sier noe om informanten. Skal informanten befinne seg i et naturlig miljø eller situasjon, slik han/hun vil gjøre i det daglige, eller skal man observere informanten i et spesielt egnet lokale. Det andre punktet forteller oss noe om hvor stor grad av deltakelse vi skal ha som observatør. Det kan være enten en deltakende, eller en ikke-deltakende observasjon. Er man en deltakende observatør, observerer man sammen med informanten i hans/hennes naturlige miljø. Velger man en ikke-deltakende observasjon, er man mer tilbaketrukket fra informantens miljø, dette

kan for eksempel foregå ved at man observerer noen gjennom et vindu. Det tredje punktet som er viktig i observasjon er hvordan man registrerer det man ser. Her kan man strukturert registreringsmåte, som innebærer at man på forhånd kan fremstille et skjema der man vet hva man skal observere, og sannsynligvis telle hyppigheten av. Man har også ustrukturert registreringsmåte, som blir brukt i sammenhenger der observatøren ikke nødvendigvis vet konkret hva han/hun skal observere. I denne prosessen er det vanlig å gjøre bruk av video, for senere ha muligheten å analysere det man har observert. Det blir også i mange tilfeller skrevet notater av det man observerer, spesielt i situasjoner der det vil være unaturlig å bruke video (T. Lund og R. Haugen, 2006).

Et intervju består som regel av to parter, en intervjuer og en informant. Intervjueren er den som er ute etter informasjon og stiller spørsmålene, mens informanten er den som besvarer spørsmålene, og deler sin informasjon med intervjueren. Det er viktig å skille et uformelt og et formelt intervju. Et uformelt intervju er det vi mennesker fører daglig, den vanlige kommunikasjonen oss mennesker imellom. Et formelt intervju er samtaleformer som omhandler jobbintervju, muntlige eksamener, vitneintervjuer og lignende (T. Lund og R. Haugen, 2006).

Jeg vil her beskrive særtrekkene av det kvalitative forskningsintervjuet. Et viktig kjennetegn ved denne intervjuformen, er at samtalen mellom informant og intervjuer ikke foregår på en standardisert måte, noe som sørger for at en fleksibilitet der informanten kan selv bestemme hvordan han/hun vil svare på spørsmålene som blir stilt. Fordelen med denne fremgangsmåten er at intervjueren kan finne informasjon i kunnskapsområder som et standardisert intervju sannsynligvis ikke ville fanget opp. Denne måten å intervju på kan være svært informerende i et kunnskapsfelt der man har lite kunnskap å hente, om et tema på forhånd. Intervjueren og informanten vil også oppnå en nær kontakt seg imellom ved å benytte et kvalitativt intervju, noe som er svært nyttig, da intervjueren lett oppnår en stor forståelse av informantens opplevelser, og livserfaring med temaet. Siden et kvalitativt forskningsintervju legger vekt på kvaliteten på svarene, er det ofte brukt i sammenhenger der man benytter seg av få informanter, gjerne flere, nettopp fordi man er ute etter dybde i resultatet, fremfor bredde. På grunn av dette er det viktig å velge informanter som kan gi resultater som er informasjonsrike og har en nærhet til det man skal undersøke. Et resultat av et kvalitativt intervju vil i høy grad presenteres med bruk av ord, og svært sjelden ved bruk av tall og statistikker (T. Lund og R. Haugen, 2006).

Etter endt observasjonspraksis valgte jeg å intervjuer begge lærerne i den aktuelle klassen. Jeg valgte å intervjuer dem hver for seg, og rett etter hverandre. Dette fordi jeg ikke ville gi de muligheten til å diskutere spørsmålene jeg stilte. På forhånd lagde jeg meg en intervjuguide som jeg brukte som mal for intervjuet. Jeg valgte allikevel å gjennomføre et semistrukturert intervju der jeg var ute etter åpne svar fra intervjuobjektene mine. Jeg stilte ikke spørsmålene i nummerert rekkefølge, og stilte også tilleggsspørsmål ut ifra hvilke svar jeg fikk fra intervjuobjektene mine.

Kapittel 6. Drøfting og analyse.

I arbeidet med denne oppgaven har jeg fått muligheten å se på problemstillingen min fra forskjellige sider. Grunlaget for drøftingen, og analysen er egne observasjoner, og utførte intervjuer, samt teori. Det jeg har sett med å observere klasseledelse, og tolærersystem sammen, har gitt meg svar på enkelte spørsmål, der andre spørsmål fortsatt står mer uklart.

Tolærersystemet og klasseledelse i praksis.

En av hovedgrunnene til bruken av tolærersystemet, sies å være for å lettere kunne gi tilpasset opplæring til elever som har spesialundervisning, men også gi mer tilpasset opplæring til resterende elever i en klasse (Monica Dalen, 1985). I den klassen jeg observerte, ble tolærersystemet brukt til dels mye gjennom å være til stede som en ekstra ressurs i klasserommet, for å hindre at man måtte ta ut en eller flere elever av klasseromsundervisningen. Dette var noe begge kontaktlærerne var klare på at de ønsket. Gjennom intervjuene kom det frem at lærerne prøvde så godt det var mulig, å hindre klassen i sin helhet å splittes opp, hvis grunnen var for å gi spesialundervisning til en enkelt elev. Ønsket deres var å holde klassen samlet, og heller la spesialundervisningen ta sted i klasserommet, sammen med de andre elevene. I intervjuene kom det også frem at tidligere hadde elever med spesialundervisning hatt egne undervisningsøkter utenfor klasserommet. I forhold til den observasjonen jeg gjorde, fungerte dette godt. Det var svært vanskelig for meg som observatør, å kunne si konkret hvilken elev som mottok spesialundervisning. Det er å anta at tolærersystemet kunne vært utnyttet enda bedre i forhold til spesialundervisning her, da det svært ofte i tolærertimer kun var en lærer som deltok aktivt i timen, da den andre

læreren utnyttet tiden, og gjorde viktig planleggingsarbeid. Denne læreren var allikevel alltid tilgjengelig.

I følge mine observasjoner, fungerte den tilpassete opplæringen svært bra, når begge lærerne var tilstede i klasserommet. Elevene fikk mer hjelp, raskere hjelp og ble heller ikke like fort urolige og ukonsentrerte. Dette kan tyde på at det å ha to lærere i undervisningen samtidig, gir fordeler både for elever, men likeså for lærere. Under intervjuet kom det tydelig frem forskjellige meninger om dette. Per skulle gjerne sett at undervisningen oftere var med deres begge tilstedeværelse, der Pål syntes undervisningen fungerte fint slik den var. Forutsetningen var da at den andre læreren var tilgjengelig, men samtidig kunne gjøre noe annet, fordi det ikke var alltid nødvendig å være to lærere tilstede. Det var ikke nødvendig at den ene læreren ble passiv bak i klasserommet, også kalt en «radiatorlærer» (efterskoleforeningen.dk, 2011). Altså hadde disse to lærerne konkludert sammen med at istedenfor å være en passiv deltaker av undervisningen, kunne de bytte på hvem som hadde ansvaret for planleggingsarbeidet. Samtidig er det å forstå at denne fordelingen av undervisningen også kommer av en svært kjent og debattert faktor, nemlig tid. De begge kommenterte at tiden strakk ikke til så mye som de ønsket, og at dette er et kjent problem i skolen generelt.

Når det kommer til noen av tolærersystemets sine viktige fordeler, heter det at gjennom bruken av to lærere har man større mulighet å utnytte lærernes erfaringer, innsikt og samarbeid, i tråd med å gi elever flere undervisningsformer (Dalen, 1985). Gjennom observasjonspraksis fikk jeg mulighet å se nettopp dette, der jeg observerte to lærere som samarbeidet svært godt sammen, men allikevel var to vidt forskjellige klasseledere. Dette var en svært spennende observasjon, for på forhånd hadde jeg tenkt at om man var ulik som klasseleder, ville det sannsynligvis være vanskelig å samarbeidet godt i et tolærersystem. Det jeg så, var noe helt annet enn det jeg regnet med å se. Observasjonen i dette klasserommet visste meg at Pål var en svært tydelig klasseleder, med fokus på rammer og rutiner som skulle følges tilnærmet til punkt og prikke, en lærer som var opptatt av arbeidsro og stillhet i klasserommet, med et godt overblikk over klassen jevnt over i undervisningen. Han var avslappet, men samtidig svært klar på hva han forventet av elevene sine. Under observasjonen min kunne jeg se at den andre læreren, Per, hadde en mykere tilnærming til elevene. Han kunne først virke som en lærer som tok undervisningen litt vel avslappet og ustrukturert, men etter hvert som jeg observerte denne læreren ytterligere, kunne jeg se at også han var opptatt av rammer og regler. Han lot undervisningen ta nye veier, gjennom å kommunisere med elevene. Ut i fra observasjonen jeg gjorde i starten, var denne læreren litt lett å distrahere.

Etter vi hadde utført intervjuet fortalte han hvor viktig han synes det var å føre en samtale med elevene, høre hvordan de hadde det, la de dele gleden over en viktig hendelse og slike ting. Det som forundret meg var at mine inntrykk fra observasjonen, ikke nødvendigvis stemte med det som lærerne hadde inntrykk av når det gjaldt dem selv. Per ga uttrykk for i intervjuet, å mislike det når han følte undervisningen ikke ble fullført i sin helhet, til tross for at han var den jeg observerte som mest avslappet i undervisningen, der Pål som jeg oppfattet som den mest autoritative læreren med større krav til elevene, selv synes det å la en planlagt undervisning ta nye veier var helt greit. Muligens er dette en av grunnene til at samarbeidet mellom disse to lærerne fungerer så bra. Kanskje er det en fordel for samarbeidet til disse to lærerne, at de har forskjellige tilnærminger i læringsstiler? Kan det være at deres forskjellige lederegenskaper og personligheter utfyller hverandre?

Tolærersystemet sies å skal gi lærere muligheten å organisere en bedre differensiert undervisning, samtidig som den skal kunne ivareta den faglige utviklingen hos elevene bedre (Fenes, 2002). I observasjonen min kunne jeg ikke legge merke til noe konkret differensiert undervisning, men dette er noe som ikke nødvendigvis trenger å vises gjennom observasjon. Gjennom intervjuet med Per fortalte han at tolærersystemets gir fordelene med differensiert undervisning, sitat: «*Muligheten til å differensiere undervisningen er mye større, elevene får kjappere hjelp, og det er lettere å tilrettelegge og gi elevene den hjelpen de trenger*». Utenom dette ga ikke observasjonen noe svar på om det var tilfeller av differensiert undervisning.

Det er flere faktorer som kan finne sted i et tolærersystem, blant annet lærernes evne til å være en ressurs for hverandre i klasserommet for å forhindre og forebygge uro, men også være en faglig veileder for elevene (Fenes, 2002). I denne klassen var det svært tydelig at dette fungerte svært bra. I min observasjon fattet jeg en beslutning om at dette var en klasse med lite uro, lite distraksjoner og de fleste elevene så ut til å ha stor arbeidsvilje. Til tider var det svært rolig i klasserommet, noe som førte til at det ga en liten mulighet for å hente inn ny observasjonsdata. Elevene arbeidet stille hver for seg eller i grupper, og lærerne gikk rundt fra bord til bord, og hjalp de som ønsket det. Det forundret meg også her hvor forskjellig man ser ting. Pål fortalte under intervjuet at han synes det var ganske mye uro i klassen i denne perioden, sitat: «*Nå ser vi at klassen samlet sett er blitt utrolig urolig og bråkete, veldig mange prater helt uten å se seg rundt, eller å rekke opp hånda*». Per i sitt intervju ga meg en annen oppfatning, sitat: «*Jeg er mer ustrukturert, har lett for å la meg avspore og prate med elevene, jeg er ikke riktig så streng. Her er vi veldig forskjellige, men jeg mener ikke den ene måten er mer rett enn den andre*»: Til tross for at de uttrykte forskjellige meninger om støy og

uronivået i klassen, så det ikke ut til at de selv var klar over at de hadde hver sin mening. Det kom også frem i intervjuet at denne uroen var noe de så langt bare hadde registrert, men ikke fått pratet om enda.

I følge Terje Ogden (2012) får man mange fordelaktige resultater av god klasseledelse, blant annet bidrar dette til å høyne elevens prestasjon, gi de mer motivasjon og de viser en større skolefaglig innsats. I observasjonen av Per og Pål fikk jeg være vitne til to lærere som brukte tiden i klasserommet fullt ut, det var sjelden noen minutter til overs for å gjøre andre ting. Når de ikke utførte tavleundervisning deltok lærerne aktivt i klasserommet som veiledere. De satt eller stod stort sett ved siden av en elev, for å hjelpe til eller motivere de til å arbeide. På samme tid kunne man tydelig se at elevene var trygge på hva de skulle gjøre, og svært ivrig på å prestere. Observasjonen min tilsa at det var en god dialog mellom lærere og elever, også oppfatningen mellom Per og Pål fortalte meg det samme. Per understrekte i sitt intervju viktigheten av å komme på samme nivå som elevene, for å lære å kjenne de best mulig, og ga meg et inntrykk av å komme nært innpå elevene, sitat:

«Det er viktig å huske at man selv har vært et barn en gang, og bevare den biten, og tørre å leke litt. Det er viktig å la elevene få prate og lufte ting, prate om vanskelig temaer, noe jeg tenker er svært viktig for klassemiljøet og personlig utvikling hos ungene»:

Pål fortalte i sitt intervju at han ikke hadde opplevd at elever kom til han for å prate om personlige ting, men at dette gjaldt i hovedsak elevene når de begynte å nærme seg, eller var startet på ungdomstrinnet. Allikevel poengterte han viktigheten av å være glad i mennesker når man skal jobbe som lærer, sitat: *«Man har ingenting i skolen å gjøre om man ikke er glad i mennesker, for meg er det en automatikk i det. Får jeg en klem av en elev, så klemmer jeg tilbake, uansett hvem det er».* Det er å anta at dette utfallet sannsynligvis kommer på tvers av forskjellige personligheter, med til dels de samme oppfatninger av hva det er å kunne ha en god dialog mellom lærer og elever.

I min observasjonspraksis kunne jeg se at elevene var godt kjent med rammer og rutiner, noe som igjen ga de muligheten til å styre deler av undervisningen på egenhånd. Dette stemmer overens med tolærersystemets mange fordeler (Fenes, 2002). Under observasjonen kunne man se at de styrer undervisningen i den grad at det vet hvor de finner ting, de kjenner rutinene for forskjellige undervisnings- og arbeidsmetoder, og vet hvordan de skal forholde seg i klasserommet både til medelever og lærere. Både Per og Pål var tydelige under intervjuene, at

de hadde de samme forventningene til elevene sine, i forhold til at de skal gjøre lekser, ha utstyret på plass, generelt sett gjøre sitt beste. Samtidig var det ikke alle opplysningene de kom med som fikk meg helt til å se at de forventet alt det samme. Per uttrykte gjennom sine uttalelser i intervjuet, at de kunne ha litt forskjellige forventninger til elevene i forhold til det faglige, ut ifra hvilke forutsetninger elevene hadde. Både Per og Pål presiserte at deres forventninger i forhold til elevenes rolle for et godt klassemiljøet var urokkelig, og dette var en av de tingene jeg forstod begge lærerne var svært enige i gjennom deres uttalelser. De kunne også opplyse om et godt samarbeid med foreldre, som igjen fungerte godt fordi foreldrene var klar over hva som var forventet av barna deres på skolen.

Teori om tolærersystemet og klasseledelse kan vise til mange av de samme fordelene. Det er meget sannsynlig at man kan forstå at disse to elementene i grunnskolen går hånd i hånd. Jeg vil allikevel repetere en definisjon på hva klasseledelse kan sies å være nettopp fordi den sier så mange vesentlige ting i forhold til hva jeg har erfart i observasjonen av denne bachelorpraksisen:

«Klasseledelse er lærerens kompetanse i å holde orden og skape produktiv arbeidsro gjennom å fremme og skjerme undervisningen og læringsaktiviteter i samarbeid med elevene» (Terje Ogden 2012).

Terje Ogden (2012) sier at god klasseledelse gjennom å bruke regler, sørger for at elevene danner et større engasjement for trivsel i klasserommet. I observasjonen min var det svært tydelig at det var et godt miljø mellom elevene og lærerne, og det var stort sett en munter og lett stemning i klasserommet. Elevene var engasjerte, og delaktige i å holde klasserommet ryddig, samtidig var det fint dekorert med elevarbeid, regler og bilder. Observasjonspraksis ga inntrykk av at dette klasserommet bar preg av å ville presentere elevarbeid og prosjekter som elevene hadde utført.

Den produktive arbeidsroen antar jeg var et tydelig resultat av samarbeidet mellom lærere og elever. I observasjonen min så jeg lærerne noen få ganger minne elevene på reglene de hadde. Til tross for at begge lærerne hadde litt forskjellig oppfatning av om de gjorde forskjell på elevene, er nok det gode samarbeidet mellom lærerne, og anta et resultat av at de begge var tydelige klasseledere. Dette resulterer sannsynligvis i et samarbeid mellom lærere og elever, for å fremme produktiv arbeidsro og et ryddig klasserom. Begge lærerne fortalte også at de hadde en generelt god skole – hjem dialog, noe som kanskje gir forutsetninger for at samarbeidet fungerte enda bedre. Per sa det slik:

Jeg tror foreldrene lærer å kjenne meg ganske godt, i hvert fall de foreldrene som har barn jeg er kontaktlærer for. Fordi jeg er veldig ærlig i forhold til det som er positivt, men også det som er negativt. Noen foreldre har man kontakt med flere ganger i uken i form av telefon eller SMS, mens andre i hovedsak på samtaletimer (Per).

En god klasseleder bør være i stand til å styrke den prososiale adferden og den sosiale kompetansen, sier Terje Ogden (2012). Videre, hevder han at en god klasseleder bør jobbe for å skape og opprettholde trivsel og et godt samhold i et klasserom. Observasjonen av denne klassen viste meg latter, samarbeid, arbeidsro og deltakelse, noe som man kan tyde på trivsel og godt samhold mellom lærere og elever. Jeg opplevde flere ganger at det var svært mye humor i blant lærerne og elevene, i form av vitser, fortellinger eller dialoger. Stemningen føltes ofte svært lett, og til og begynne med stilte jeg meg noen spørsmål i forhold til om dette kunne være forstyrrende for skolearbeidet som skulle utføres, men sannsynligvis hadde dette en helt annen virkning. Kanskje var denne lette stemningen, og det at elevene hadde mulighet å dele ting de synes var spennende eller artig, en av årsakene til at elevene ville prestere og ha arbeidsro. I denne klassen opplevde jeg noen få ganger at det kunne skli ut, slik at hele klassen ble ukonsentrerte, men som regel sa elevene ifra til hverandre om de ble forstyrret, og noen ganger lot de seg ikke distrahere i det hele tatt. Observasjonen min viste ingen hendelser, der noen elever ble hengt ut eller irettesatt av verken lærere eller medelever for å være forstyrrende, enda det var noen tilfeller der enkelte elever ble uromomenter.

I følge Terje Ogden (2012) er bruken av klasseregler en viktig ressurs for å fremme positive egenskaper i et klasserom. Klassereglene bør ikke være for mange, maks fem stykker, de bør være ganske korte og enkle for elevene å forstå. Reglene bør være positivt ladet, fremfor negativt, og vise til adferd som er synlig. Han sier også at elevene burde få muligheten til å diskutere konsekvenser av regler som brytes. Reglene jeg observerte i klasserommet var «Vær snill med hverandre», «Rekk opp hånda når du vil si noe», «Gi kompliment» og «Ikke avbryt når noen snakker». Ifølge Terje Ogden (2012) har denne klassen laget regler som holder seg innenfor anbefalingene om hvordan klasseregler bør utformes. Den ene regelen som kanskje ikke møter kriteriene, er regelen som sier; «Gi kompliment», da det ikke nødvendigvis er en synlig regel, men en regel som viser til positiv atferd. Jeg observerte få hendelser der noen elever ble minnet på reglene. Hvorvidt det fulgte konsekvenser etter regelbrudd, observerte jeg ikke, men muligens var det tilstrekkelig å minne elevene på reglene av og til.

Kapittel 7. Avslutning og konklusjon.

I denne bachelorbesvarelsen har jeg fått muligheten å sette ting jeg har erfart, og søkt svar på, opp mot relevant teori i forhold til problemstillingen. Jeg sitter tilbake med masse spennende informasjon, og om mulig enda større interesse for emnet, nå enn da jeg startet for noen måneder siden. Om jeg har fått fullstendig svar på problemstillingen min, vil jeg vel ikke helt konkludere med, da dette emnet muligens trenger mye større oppmerksomhet i form av tid og forskjellige lærere, men at jeg allikevel føler jeg har tilegnet meg mye mer kunnskap om samhandlingen mellom disse emnene, føler jeg så absolutt.

Mine meninger angående relevansen av denne oppgaven er at dette emnet er høyst aktuelt i dagens samfunn og skole, fordi sentrale emner som går igjen i skolepolitikk er elevantall og tilpasset opplæring. Tolærersystemet og klasseledelse går hånd i hånd, og emnene er særdeles viktig å belyse for å kunne gi lærere muligheten til å undervise på best mulig måte, og i tillegg innfri rettighetene til elevers læring. En annen faktor er at tolærersystemet burde så absolutt bli forsket mer på for å gjøre litteratur tilgjengelig for lærere, slik at de har muligheten å innhente tall og forskning som kan være en ressurs for å utnytte tolærersystemets fordeler fullt ut. Jeg tenker at dette temaet må få større plass i lærerutdanningen også, slik at fremtidens lærere har større mulighet for å forsvare bruken av tolærersystemet. Når det kommer til å utføre god klasseledelse i et tolærersystem er dette høyst relevant for skoler der dette praktiseres, da det er nødvendig å forstå hvordan man skal samhandle i et tolærersystem. I denne oppgaven kommer det frem at jeg har vært heldig å observere og intervjuer to lærere som samarbeider svært godt sammen, men dette er ikke en selvfølge i alle tilfeller.

Jeg har lært at et tolærersystem som består av vidt forskjellige personligheter behøver ikke å være en belastning for å kunne utføre tydelig og god klasseledelse. Jeg har lært at det kan nok være en fordel for lærere i et tolærersamarbeid å ha noen av de samme interessene, men samtidig tror jeg ikke det er en nødvendighet. Jeg mener derimot det er helt nødvendig å være interessert i en åpen og god kommunikasjon med sin medlærer, for å kunne utnytte tolærersystemets fordeler fullt ut. Jeg har også lært, gjennom å intervjuer to lærere, at det man tror man er enig i, ikke nødvendigvis er riktig. Jeg har også sett at problemet med for lite tid, påvirker muligheten til å utnytte tolærersystemet fullt ut. Jeg synes det er synd at mangelen på tid kan gjøre at tolærersystemet ikke kan utnyttes i sin helhet. Dette fordi jeg ser mange gode fordeler med å kunne brukt to lærere aktivt i undervisningen.

Jeg har sett at for det om viljen til å utføre differensiert undervisning er stor for de fleste, praktiseres dette svært forskjellig. Ikke nødvendigvis bare i denne klassen, men også generelt sett på alle de skolene jeg har vært i praksis på, eller jobbet som vikar i. Sannsynligvis var min observasjonsperiode i denne klassen for kort for å kunne kartlegge den differensierte undervisningen. Siden disse to lærerne ville unngå å splitte klassen på grunn av spesialundervisning, er det en mulighet for at den differensierte undervisningen foregikk ubemerket.

Det å utføre god klasseledelse er noe som vil bli viktig for meg, når jeg er ferdig utdannet lærer. Mine tidligere oppfatning om utfordringen med å skrive en stor og omfattende oppgave, har tatt en ny vending, da jeg er glad for muligheten av å lære mye viktig. Jeg ser at jeg sannsynligvis ikke hadde lært like mye, hadde jeg ikke brukt alle disse timene fremfor pc`en for å komme i mål med denne oppgaven. For meg er fullførselen av denne oppgaven nesten som slutten på en epoke, og jeg er svært stolt av meg selv for å ha kommet så langt.

Noe som jeg vil kreditere begge disse lærerne for, er deres evne til å være faglige veiledere for elevene. Det er svært motiverende for meg som student å se to lærere som er genuint interessert i elevene sine, og det skolearbeidet de utfører. Det har vært veldig lærerikt å få observere to lærere som i første omgang kunne virke svært like i klasseledelse og interesser, men som senere viste seg å ha svært forskjellige meninger og oppfatninger av viktige temaer. Samtidig hadde de en svært fin evne til å samarbeide og kommunisere seg imellom.

Det har vært lærerikt for meg å oppleve hvor forskjellige lærere og elever kan være i forhold til å dele personlige erfaringer og meninger. Med dette i betraktning virket det generelt sett som dialogen i klasserommet var svært bra. Klassen i sin helhet var svært sammensveiset og avhengige av hverandre. Satt i en sammenheng tror jeg dette er en god årsak til at elevene var i stand til å delta, og styre noe av undervisningen selv. Jeg antar samhandlingen mellom lærere og elever gjorde at elevene sjelden lot seg distrahere, eller bli forstyrret av forskjellige uromomenter. Eksempelvis andre elever som har friminutt i skolegården utenfor vinduene i klasserommet, da mine tidligere erfaringer har visst meg at det er nesten umulig å ikke la seg forstyrre av slike uromomenter.

Jeg har gjennom å skrevet denne oppgaven, lært utallige ting som jeg tar med meg videre i studiene og karrieren min. Men den lærdommen jeg ser er størst, er allikevel utbytte man sitter igjen med etter å ha brukt mye tid, energi og sene kvelder for å komme i mål. Utbyttet er fantastisk, og nettopp dette skal jeg legge meg på minne for fremtidens oppgaver.

Litteraturliste/referanseliste

Dalen, M. (1985). *Søkelys på tolærersystemet*. Oslo: Universitetsforlaget.

Gnutzmann, C, Hindhede, M.F. og Mogensen, H. (2011). *Da radiatorlæreren forlod sin radiator*. Hentet 15 april 2014 fra <http://www.efterskolen.com/da/Artikler/Arkiv-2011/Daradiatorl%C3%A6reren-forlod-sin-radiator>

Lund, T og Haugen, R. (2006). *Forskningsprosessen*. Oslo: Unipub forlag.

Ogden, T. (2012). *Klasseledelse Praksis, teori og forskning*. (1.utg.). Oslo: Gyldendal akademiske.

Petersbakken, U.F. (2002/2003). *Tolærersystemet 20 år senere*. Universitetet i Oslo.

Vedlegg:

Intervjuguide

- Hva legger du i klasseledelse, og hvordan praktiserer du klasseledelse i klasserommet ditt?
- Er det fordeler og/eller ulemper med å være to lærere i klasserommet? Hva i så fall?
- Hva har du best erfaring med? En eller to/flere lærere? Kan du fortelle noe om det?
- Hvilket forventninger har du til din medlærer? Er dette noe som er avklart muntlig, eller oppstår det naturlig?
- Kan du fortelle noe om hvordan dere har kommet frem til samarbeidet mellom dere?
- Hender det dere gjør vurderinger for om noe må forandres i samarbeidet dere imellom?
- Har du noen erfaringer fra tidligere samarbeid som ikke har gått bra tidligere? Kan du fortelle noe om det? Kan du fortelle om noen svært positive erfaringer?
- I forhold til elevene deres, ser du noen gang at dere gjør forskjell på elever? Hvordan?
- Hva forventer du av elevene dine? Føler du at du og din medlærer har de samme forventningene?